

Kambodža - zemlja grada hramova i toplih ljudi

Na spomen Angkor Wata, Crvenih Khmera i Pol Pota ostajem bez daha. Ne ostavlja me ravnodušnom veličanstveni Grad hramova Khmerskog Carstva, niti monstruozan epilog Pol Potova režima i njegovih Crvenih Khmera. Gledam slike Angkora, zažmirim i vidim sebe kako trčim između ogromnih glava hrama Bayon, pijem kokosovo mlijeko, bježim od napasnih majmuna, igram se s djecom skrivača, sudaram s monasima, budističkim svećenicima, i nailazim na široke osmijehe i raširene ruke tamnoputih, rastom niskih, mršavih ljudi. Iako s nedoumicom i strahom razmišljam o putu u daleku Indokinu, ove fotografije i pusta sanjarenja kopkaju me i ne daju mi mira... Ne daju mi mira do trenutka kad je avionska karta u džepu. Kocka je bačena! Kambodža mi otvara vrata i zove me da opipam bilo khmerskog naroda i svjedočim o dva lica kambodžanske povijesti.

Kraljevina Kambodža, poznata i kao Kampučija, država je u jugoistočnoj Aziji. Smjestila se između Tajlanda na sjeveru i zapadu, Laosa na sjeveru i Vijetnama na jugu i istoku. Površinom od 181 040 km² jedna je od manjih azijskih država. Po broju stanovnika nalazi se na 65. mjestu po veličini u svijetu. Iako smo naviknuli da su većinsko stanovništvo žitelji glavnoga grada, ovdje to nije slučaj. Samo jedan od trinaest milijuna stanovnika živi u glavnome gradu, Phnom Penhu. Osnovan u drugoj polovici 14. stoljeća, Phnom Penh je prijestolnica od 1867. godine. Nalazi se na jugu države, na utoku rijeke Sap u rijeku Mekong, žilu kucavicu jugozapadnog dijela Azije. Industrijski i trgovački centar donjeg Mekonga, Phnom Penh se uz tekstilnu i drvenu industriju ističe i prehrambenom, sa mnogobrojnim ljuštionicama riže i tvornicama za preradu i konzerviranje voća. Kulturno je središte sa sveučilištem, kraljevskom palačom, budističkim hramovima i pagodama i važno središte s riječnom i zračnom lukom.

Nakon dvanaest sati leta iz Frankfurta do malezijskog Kuala Lumpura, i dva i pol sata leta iz Kuala Lumpura do Phnom Penha, iz zraka se nazirala mala zračna luka okružena mnoštvom kućeraka, baraka, palmi i polja žarko zelene boje. Umorne od klimatiziranog avionskog zraka, približavale smo se našem cilju i znatiželjno promatrale podnevnu gradsku vrevu u kojoj glavnu ulogu nose motori, motocikli i snalažljivi vozači u majicama kratkih rukava. Neizbrisiva je to slika novog svijeta, novih ljudi, novog krajolika na drugom kraju svijeta u kojem vlažan zrak, sunce i 25°C na samom početku siječnja pišu drugačiju sadašnjost od one koju smo ostavile tisućama kilometara zapadno. Pola sata nakon slijetanja aviona, s ruksacima na leđima i ekspresnom ishođenju vize u samoj zračnoj luci, Ariana, Nataša, Iva i ja započele smo naše dugo planirano dvotjedno putovanje po Kambodži i Vijetnamu.

Isto jutro krenule smo taksijem iz Phnom Penha prema Angkor Watu. Nakon pet sati vožnje državnom cestom i prijeđenih tristotinjak kilometara, upoznali smo se krajolikom koji će biti naša svakodnevica tijekom četiri dana boravka u gradu Siem Reapu, nadomak hramova Angkora, i okolici. Novoizgrađena cesta koja spaja glavni grad i najveće jezero u zemlji Tonlé Sap činila se na prvi pogled europski brzom.

Zaprežna kola, krda krava i goveda, prolazak kroz sela, motori, bicikli, pješaci uvelike usporavaju ionako slab automobilski promet. Dobro nam je došao usporeni film radnog ponedjeljka na potezu

Phnom Penh – Siem Reap. Sve četiri počinjemo vjerovati u čuda. Da, da, snježni pokrivač zamijenile smo toplim i vlažnim zrakom kojim leluja omamljujući povjetarac.

Popodne je, 16 je sati, umorne i pune adrenalina stižemo u hostel. Ostavljamo stvari, uzimamo tuk tuk taksi i krećemo do jezera Tonlé Sap, središta uzgoja riže i ribarstva. Ovdje ljudi žive bez struje i pitke vode, u sojenicama uz samo jezero i na splavovima na jezeru. Kuće na splavovima čine mali grad: svjedoci smo pravim obiteljskim kućama prizemnicama, restoranima, benzinskim postajama, tržnicama i budističkim hramovima na vodi.

Kretanje je nesmetano, manjim i većim brodovima, a najčešće kanuima kojima kormilare i djeca. Na povratku s jezera u centar Siem Reapa, prolazimo kroz selo tik do jezera. Ljudi žive u neimaštini. Djeca su gola i bosa. Dječja cika i igra ne jenjavaju. Trče naokolo, dozivaju nas, mašu nam, skaču od sreće kad se ugledaju u objektivu fotoaparata. Zauzvrat ne traže ništa, ali kad ugledaju kemijsku olovku ili okuse kockicu čokolade, istinskoj sreći nema kraja.

Vraćamo se u centar Siem Reapa. U gradu susrećemo uglavnom strance koji nam savjetuju glavnu ulicu za odabir restorana. Svejedno gdje ćemo večerati; svi nude isti meni: khmerska juha, pileći amonk u kokosu, piletina s povrćem, riža na sto načina, meso zmijske i krokodila. Ukusno je i jeftino. Nazdravljamo Angkor pivom, koktelom Tomb raider (dio filma Lara Croft - Tomb Raider sniman je u Angkor Watu) i gin tonicom. Kažu da posjetitelji često konzumiraju gin tonic, zato što tonic sadrži kinin koji se koristi kao lijek protiv malarije. Za kišnog perioda, na području Angkora, postoji opasnost od malarije, pa se preporučava uzimanje tableta. Niti za vrijeme sušnog perioda nije naodmet koristiti repelente, a u zatvorenim prostorima mreže i tablete protiv komaraca.

Drugo jutro, s nekoliko sati sna, prštale smo pozitivnom energijom, tako da nije bilo teško stati na noge i nakon obilnog doručka «začinjenog» slatkim i ukusnim ananasom i lubenicom, krenuti u osvajanje Grada hramova što na khmerskome znači Angkor Wat. Središte Khmerskog Carstva od 9. do 15. stoljeća, Angkor Wat, najvažniji je i najveći hramski kompleks kambodžanske regije Angkor u kojoj je do danas ponovo otkriveno više od tisuću hramova. Najvećim je dijelom sagrađen u vremenu od 1113. do 1150. godine, u vrijeme vladavine khmerskog kralja Surjawarmana II. Na prostoru od oko dva km² najveća je vjerska građevina na svijetu.

Angkor Wat je dio golemog kompleksa građevina hramova i palača izgrađenih na gotovo 80 km². Iako je većina hramova Angkora u lošem stanju, oni i dalje očaravaju posjetitelje arhitekturom, ambijentalnošću, jedinstvenošću i prašumom koja je postala sastavni dio njih. Jedan od njih je hram TA PHROM, zatim PREAH KHAN, unutar čijih zidova se nastanilo divovsko korijenje prašumskih stabala.

I drugi hramovi poput BAYONA, PREAH NEAK PEANA, BANTEY SREIA, PRE RUPA, BANTEY KDEIA, TA KAE OA ili PHNOM BAKHENGA, na koji smo se trčeći penjali vidjeti zalazak sunca, ljepotom nisu zaostajali za Angkor Watom ili Ta Phromom.

Oduševljenju uglavnom nije bilo kraja. Jedan od drugog posebniji, ljepši, duhovniji. Mi smo osvajali njih, prisvajali ih, davali im naša imena, samonazivale se princezama i kraljicama, a oni su istovremeno osvajali nas. I taj put međusobnog zavođenja prolaze već stoljećima, sigurna sam.

Emotivan je bio rastanak s kompleksom Angkora i s gradom Siem Reapom. Iako marginaliziran s obzirom na važnost Angkora, vraćao nas je svakodnevno u kambodžansku stvarnost. U njemu smo razgovarali i sklapali prijateljstva s konobaricama, foot masažerkama, turističkim agentima,

prodavačima Night marketa, kuharima i sobaricama našeg hostela, vozačima tuk tuka, učiteljicama i učenicima osnovne škole u Bantey Sreiu na čiji smo školski sat nepozvane ušle, a opet imale kraljevski tretman, a najviše s djecom koja te u stopu prate i nude razglednice, ručno izrađene narukvice od drveta ili palminog lišća, svilene i pamučne marame, torbice, kamene kipiće hramova i druge suvenire od čije izrade i prodaje živi većina stanovnika Siem Reapa.

Povratak u Phnom Penh bio je nagovještaj kraja putovanja po Kambodži. Odsjeli smo u kaotičnom centru grada, u hostelu Royale, nadomak glavnog trga L'Indépendance. Imena mnogih trgova i ulica svjedoci su francuskog kolonijalizma. Kambodža je stekla neovisnost od Francuske 1953., dok je politička stabilnost uspostavljena tek početkom devedesetih godina 20. stoljeća. Tijekom sedamdesetih bila je poprište građanskog rata mnogobrojnih desnih i lijevih frakcija, među kojima su najpoznatiji bili komunistički Crveni Khmeri, pod čijom je vlašću u masovnim pogubljenjima, zbog gladi i bolesti umrlo oko milijun i pol ljudi. Jezovite slike u Muzeju genocida Tuol Sleng i osam tisuća lubanja poredanih na jednom od kambodžanskih polja smrti Choeungek, na pola sata vožnje od centra grada, najstrašnija su posljedica Pol Potova režima.

Upravo ta dihotomija kambodžanske povijesti Khmerskog Carstva i Crvenih Khmera ostavila je veliki pečat na naše putovanje i na nas same.

Nakon dva dana boravka u Phnom Penhu, uputile smo se prema rijeci Mekong koja je tijekom putovanja usmjerila prema Vijetnamu. Vrlo pristupačan i uslužan, naš taksista, na putu iz hostela prema Mekongu, odgovarao je na bezbroj pitanja o zemlji, ljudima, hrani, vremenu, hramovima, sigurnosti i minama zaostalima iz građanskog rata 70-ih i 80-ih godina, o poslu, nezaposlenosti, siromaštvu, neimaštini, nezbrinutoj djeci, nemogućnosti školovanja i drugim problemima kojima se Kambodžanci naoko stoički odupiru. Ne pamtim niti jedno namrgođeno ili neprijateljski raspoloženo lice djeteta ili starca, prodavača, taksista, konobara ili vodiča. Gostoljubivi su, uslužni, nasmiješeni i topli. Još da zbrojim sve zagrljaje, poljupce i zajedničke fotografije, hvalama ovom narodu ne bi bilo kraja!

Napisala:

Daša Grković